

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

CORONA RAMMER SKÆVT

ETNICITET OG SMITTE

CORONA RAMMER SKÆVT – ETNICITET OG SMITTE

Ligebehandlingsafdelingen, Institut for Menneskerettigheder

Ansvarlig: Ligebehandlingschef Maria Ventegodt

Redaktion: Nanna Margrethe Krusaa

Forfattere: Line Vikkelsø Slot, Jeppe Kirkelund Søndergaard, Sarah Zaken

Redaktionen er afsluttet i juni 2020.

Tak til alle informanter, der lod sig interviewe til undersøgelsen.

ISBN: 978-87-93893-46-7

e-ISBN: 978-87-93893-45-0

Forsidefoto: Colourbox

Layout: Hedda Bank

© 2020 Institut for Menneskerettigheder

Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution

Wilders Plads 8K

1403 København K

Telefon 32 69 88 88

www.menneskeret.dk

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linje, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.

Læs mere om tilgængelighed på: www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

KAPITEL 1 – INDLEDNING	5
KAPITEL 2 – BOR FLERE SAMMEN PÅ MINDRE PLADS	6
KAPITEL 3 – SÆRLIGT EKSPONERET FOR SMITTE GENNEM JOB RAMMES I HØJERE GRAD AF LEDIGHED	9 12
KAPITEL 4 – STØRRE RISIKO FOR ALVORLIGE SYGDOMSFORLØB GRUNDET DÅRLIGERE HELBRED	15
ETNICITET OG SMITTE – RAPPORT FRA STATENS SERUM INSTITUT	15
Oprindelsesland har betydning	17
De københavnske vestegnskommuner	18
KAPITEL 5 – DÅRLIGERE ADGANG TIL INFORMATION OM SMITTERISICI OG FORHOLDSREGLER	20
ØVRIGE INITIATIVER	21
BYDELSMØDRE	21
KAPITEL 6 – UDSATTE ETNISKE MINORITETERS ERFARINGER FRA CORONAPERIODEN	23
DEL 1 – MANGLEDE ADGANG TIL INFORMATION OM COVID-19 I DANMARK	23
Usikkerhed om retningslinjer	23
Usikkerhed om adgang til lægehjælp	25
Skriftlig formidling kan være et problem	26
Vidensramme og evnen til at bearbejde og sortere information	27
Information fra udlandet skaber tvivl om forholdsregler	27
Tilgængelighed og kommunikationsplatforme	29
Ikke tilstrækkeligt uddybende og opdateret information	29
Religiøs tolkning og coronaskepsis	30
Nærhed og dialog er afgørende	31
DEL 2 – AFLEDTE KONSEKVENSER AF MANGLENDE ADGANG TIL INFORMATION	33
Isolation og psykisk mistrivsel	33
Ophobning af problemer og tilbagesatte indsatser	34

KAPITEL 7 – KONKLUSION OG ANBEFALINGER	37
MÅLRETTET INFORMATION	37
ISOLATIONS-OG KARANTÆNEFACILITETER	38
ANBEFALINGER	38
SUMMARY	39
APPENDIX	41
NOTER	43

KAPITEL 1

INDLEDNING

Coronavirussen var i begyndelsen i høj grad forbeholdt den veluddannede og globaliserede klasse, men fandt efter kort tid vej til de mindst privilegerede – herunder de etniske minoriteter. Således har virussen bevæget sig fra at ramme de rige kommuner i Nordsjælland med mange skiturister til nu at være mest omfangsrig i ressourcetsvage kommuner på Vestegnen. Samme tendens ses i udlandet, hvor de mindst ressourcestærke områder også er hårdest ramt.

Flere eksperter påpegede allerede tidligt i forløbet, at infektionsdosis i forbindelse med smitsomme sygdomme har stor betydning for alvoren af sygdomsforløbet, og derfor opfordrede de til at sikre isolations- og karantænefaciliteter for personer uden tilstrækkelige fysiske rammer til at håndtere hjemmeisolation ved sygdom.¹ Statens Serum Institut afviste imidlertid, at der skulle være behov for en særlig indsats for at forhindre smitte og alvorlige COVID-19-sygdomsforløb i denne gruppe. Seruminstittet udtalte, at det var "lidt spekulativt", at en sådan indsats skulle være nødvendig.² Det viste sig desværre **ikke** at være tilfældet.

En **række** parametre gør, at etniske minoriteter kan være særligt sårbare i mødet med virus. I denne rapport ser vi nærmere på forhold omkring bolig, beskæftigelse, helbred og fraværet af tilstrækkelige dansksproglige kompetencer, der er karakteristiske for udsatte etniske minoriteter i Danmark – forhold, der gør, at etniske minoriteter må betragtes som en gruppe, der kan være særligt udsat for smitte og/eller alvorlige COVID-19-sygdomsforløb, hvorfor det er hensigtsmæssigt, at myndighederne ved en anden bølge eller en ny epidemi/pandemi udviser særlig opmærksomhed og har en plan klar for målrettet kommunikation og muligheder for isolation.

Med det formål at belyse udsatte etniske minoriteters erfaringer fra coronaperioden har vi i maj 2020 gennemført 16 kvalitative interviews med henholdsvis etniske minoriteter, som endnu ikke har tilegnet sig det danske sprog, fagpersoner og frivillige bydelsmødre, der arbejder med målgruppen til daglig. For at sikre informanternes anonymitet er de interviewede etniske minoriteter og bydelsmødre tildelt andre navne end deres egne i rapporten. Disse interviews behandles i rapportens kapitel 6.

KAPITEL 2

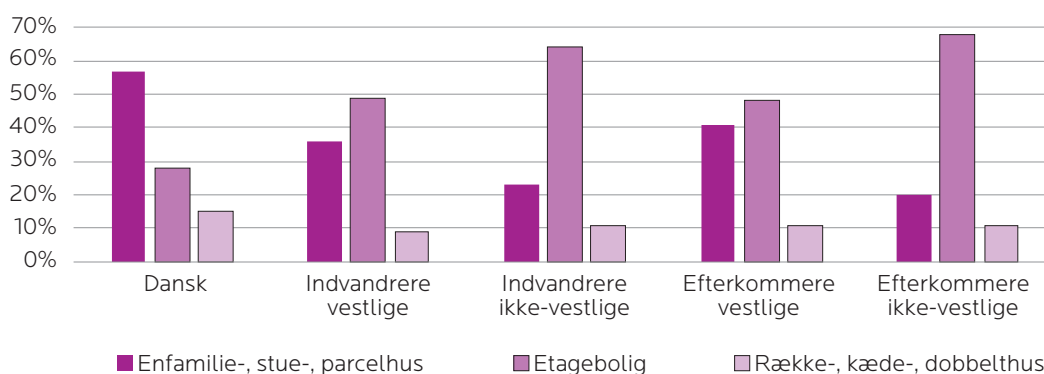
BOR FLERE SAMMEN PÅ MINDRE PLADS

Flere har under coronapandemien påpeget, at forskelle i bolig- og familieforhold er en af hovedforklaringerne på, at etniske minoriteter i Danmark har højere smittetal end etniske danskere. Etniske minoriteter bor generelt flere personer og flere generationer sammen på færre kvadratmeter sammenlignet med etniske danskere, og det kan gøre det svært at holde afstand og/eller isolere sig – særligt fra familiens ældre personer.

Statens byggeforskningsinstitut udgav i 2015 en undersøgelse³, der viser, at ikke-vestlige indvandrere og efterkommere typisk har mindre plads til rådighed i deres bolig sammenlignet med etniske danskere. Således udgjorde ikke-vestlige indvandrere og efterkommeres bolig gennemsnitligt mellem 76 og 80 procent af etniske danskeres i perioden 1985-2008, og forskellene er ofte endnu større, når det drejer sig om familier med børn. Således havde ikke-vestlige par med børn i 2008 i gennemsnit en bolig på 105 kvadratmeter. Dette areal er mindre end 75 procent af boligstørrelsen for etnisk danske par med børn.

Den nyeste opgørelse fra Danmarks Statistik⁴ viser, at ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i langt højere grad end etniske danskere bor i etageboliger, der gennemsnitligt er mindre end andre boligformer. Figuren nedenfor viser, at mere end 60 procent af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere bor i etageboliger, mens den tilsvarende andel for etniske danskere er under 30 procent.

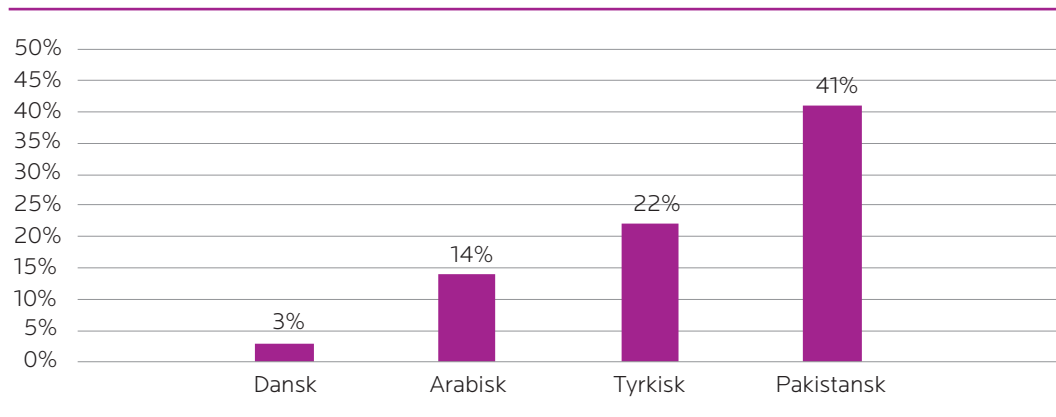
FIGUR 1: ANDEL PERSONER FORDELT EFTER BOLIGFORHOLD OG OPRINDELSE, 1. JANUAR 2019

Kilde: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/sammen-er-vi-svagest-14881/> (set 03.06.20)

Sammenlignet med etniske danskere bor ikke-vestlige indvandrere og efterkommere ikke alene på færre kvadratmeter, de bor oftere også flere generationer sammen i samme bolig. Seniorforsker i VIVE, Annika Liversage har gennemført en større (endnu upubliceret) undersøgelse af etniske minoriteters familie- og boligforhold i Danmark. Undersøgelsen viser, at i sammenligning med etniske danskere bor en langt større andel af ældre personer mellem 65 og 74 år med arabisk, tyrkisk og pakistansk baggrund i såkaldte "udvidede familier" sammen med deres voksne børn og børnebørn. I en kronik i Weekendavisen 8. april 2020 forklarer Liversage, at det kan skyldes tradition, at relativt flere med arabisk, tyrkisk og pakistansk baggrund bor i udvidede familier, men at det også handler om økonomisk nødvendighed, fordi mange ældre indvandrere og efterkommere er fattige. Under en pandemi kan denne familieform medføre, at risikoen for smitte stiger for familiens medlemmer, forklarer Liversage.

FIGUR 2: ANDEL ÆLDRE I UDVIDEDE FAMILIER FORDELT PÅ BAGGRUND

Kilde: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/sammen-er-vi-svagest-14881/> (set 03.06.20)

Blandt vores svenske naboer ses der også en sammenhæng mellem etnisk baggrund og forekomsten af smitte med COVID-19. Den svenske statsepidemiolog Anders Tegnell viste 14. april, hvordan der er en markant overrepræsentation af smittetilfælde blandt svenskere med somalisk, irakisk og tyrkisk baggrund.⁵ Særligt har der været mange smittede og døde blandt svensk-somalere i Stockholm. Til TV2/Fyn forklarer overlæge og professor ved Indvandrermedicinsk Klinik på Odense Universitetshospital (OUH), Morten Sodemann, dette med, at det er "... en befolkningsgruppe, der lever under meget socialt trange kår. Der er mange mennesker på lidt plads og flere generationer sammen. Det øger ganske simpelt risikoen for at smitte hinanden, ligesom det også gør det i belastede boligområder i Danmark."⁶

Med henblik på at forbedre mulighederne for selvisolation uden for hjemmet har regeringen i forbindelse med den nye teststrategi 12. maj 2020 foreslået, at kommunerne skal tilbyde frivillige overnatningsfaciliteter (fx hoteller, feriecentre eller lignende) til COVID-19-smittede borgere, som ellers risikerer at udsætte deres omgivelser for sundhedsmæssige risici ved fortsat at opholde sig hjemme.⁷

Tilbuddet er målrettet personer, som ikke har mulighed for at isolere sig tilstrækkeligt i egen bolig, eksempelvis personer i familier, der bor meget tæt. Med den rette opsøgende kommunikation har dette tilbud potentiale til at begrænse smitterisici i familier med etnisk minoritetsbaggrund i Danmark – særligt blandt udvidede familier, hvor flere generationer bor sammen.

Som det fremgår af indledningen, påpegede flere fagfolk allerede tidligt i forløbet, at infektionsdosis i forbindelse med smitsomme sygdomme har stor betydning for alvoren af sygdomsforløbet, hvorfor de opfordrede til at sikre isolations- og karantænefaciliteter for personer uden tilstrækkelige fysiske rammer til at håndtere hjemmeisolation ved sygdom. Forslaget blev imidlertid afvist.⁸

KAPITEL 3

SÆRLIGT EKSPONERET FOR SMITTE GENNEM JOB

Morten Sodemann og Thomas Benfield, begge overlæger og professorer fra henholdsvis OUH og Hvidovre Hospital, har i flere danske medier fremhævet, at de højere smittetal blandt etniske minoriteter i Danmark formentlig også skyldes, at mange indvandrere og efterkommere arbejder i borgernære erhverv, hvor smitterisikoen er højere på grund af den tætte fysiske kontakt, som arbejdet kræver.⁹

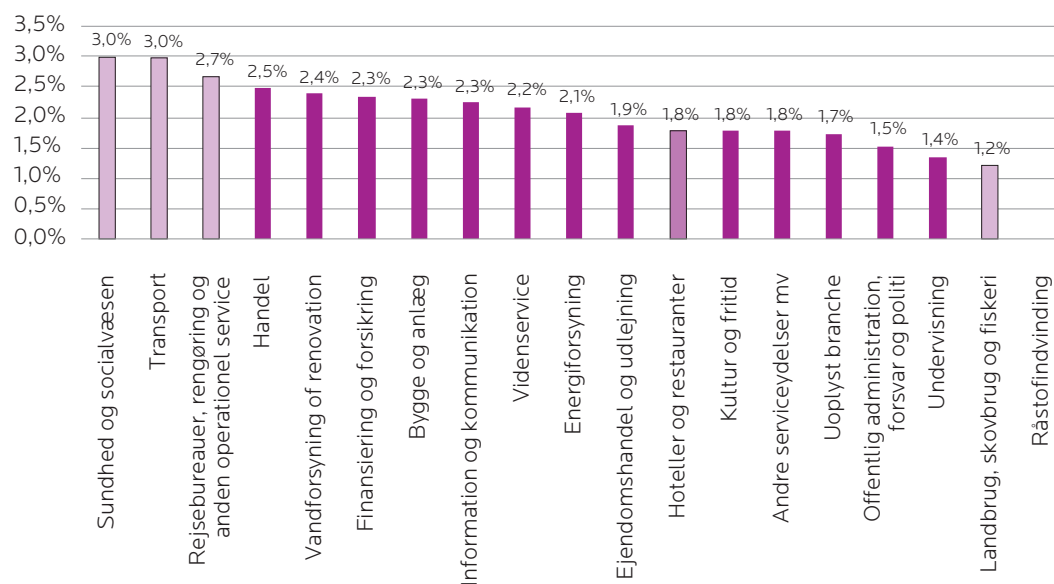
Vi har endnu ikke danske tal for COVID-19-smittede fordelt på etnicitet og erhverv, som kan underbygge denne forklaring. Dog offentliggjorde Statens Serum Institut (SSI) 2. juni 2020 en oversigtstabel over alle COVID-19-testede og COVID-19-positive opdelt på branche og arbejdsmarkedstilknytning.¹⁰

Figur 3 baserer sig på tallene fra SSI og viser, hvor stor en andel af de testede inden for hver branche, som er testet positiv for COVID-19. Der er ikke sket en simpel tilfældig udvælgelse af, hvem der testes. Således er personale i nogle brancher, som fx inden for sundhed og socialvæsen, testet markant mere end personale i andre brancher. Det betyder, at tallene ikke er repræsentative og derfor kun giver en indikation af smitteniveauet i hver branche.

De lyselilla søjler i figuren markerer brancher, hvor etniske minoriteter er overrepræsenteret i forhold til gruppens samlede andel i alle brancher.¹¹

Figuren viser, at smitteniveauet er højest inden for brancherne: Sundhed og socialvæsen, transport og rejsebureauer, rengøring og anden operationel service. Omkring 3 procent af de testede inden for disse brancher er testede positive for COVID-19. SSI har brudt smittetallene for "Social- og sundhedsvæsen yderligere ned på autorisationskategorier", og her ses det, at særligt læger, social- og sundhedsassistenter og sygeplejersker på hospitaler har særligt mange COVID-19-smittede – henholdsvis 6,10, 6,89 og 7,45 procent af de testede er her blevet testet positive for COVID-19.¹²

FIGUR 3: ANDEL COVID-19-POSITIVE AF TESTEDE

Kilde: Pba af tal fra: <https://files.ssi.dk/COVID-19-ansatte-i-alle-brancher-19-inddeling-uge23-uyc3> og <https://www.statistikbanken.dk/LBESK62>

Figuren viser endvidere, at der i de tre brancher med den højeste smitteandel er en overrepræsentation af personale med ikke-vestlig minoritetsbaggrund.

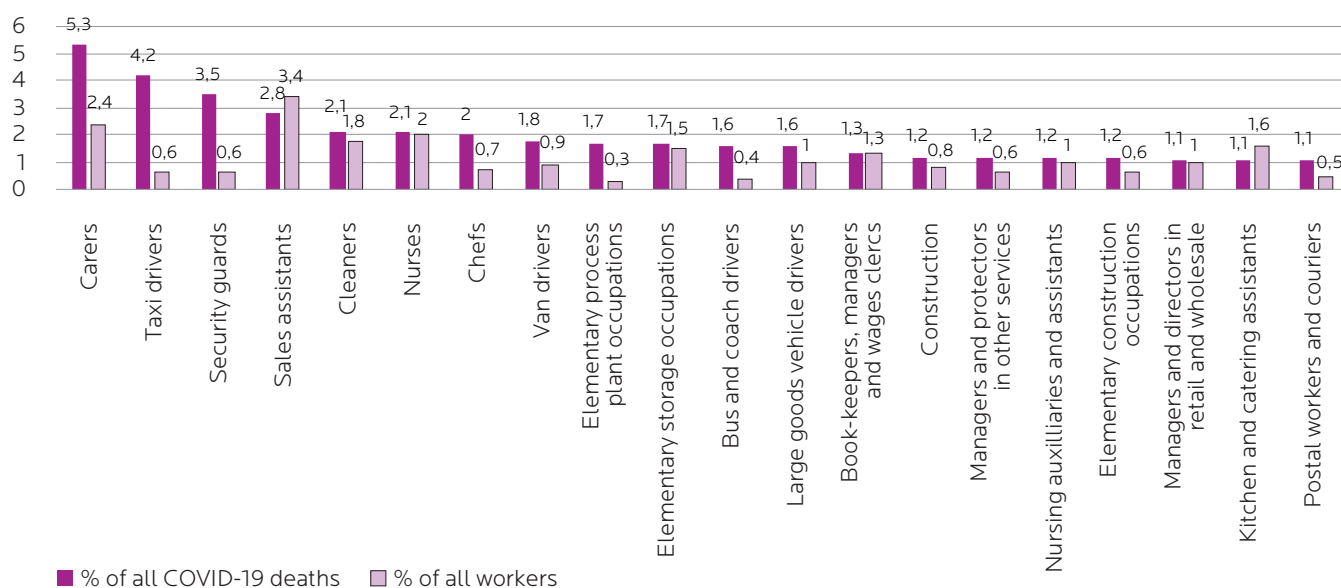
Personale med ikke-vestlig baggrund er særligt overrepræsenteret inden for "transport" og "rejsebureauer, rengøring og anden operationel service", mens gruppen kun er marginalt overrepræsenteret inden for "sundhed og socialvæsen" (Tabel A.1 i appendix). Der kan dog være store regionale forskelle i fordelingen af personale med ikke-vestlig baggrund inden for hver branche. En opgørelse fra organisationen Mino Danmark baseret på registerdata fra Danmarks Statistik viser fx, at omkring hver fjerde omsorgsperson i Region Hovedstaden har ikke-vestlig minoritetsbaggrund, mens landsgennemsnittet er lidt over 10 procent.¹³ Gruppen er således kraftigt overrepræsenteret i den region i Danmark, der har flest COVID-19-smittede.

Indtil videre er der relativt få internationale undersøgelser, der har set på erhverv og smitterisiko. En undtagelse er det britiske Office for National Statistics, som på baggrund af engelske data har beregnet et "COVID-19-risikoindeks". Indekset giver hvert erhverv en værdi for smitterisiko, afhængigt af i hvor høj grad erhvervet kræver fysisk nærhed, kontakt til andre, og hvor ofte man eksponeres for sygdomme.¹⁴ Dataene viser en klar sammenhæng mellem erhverv med høj eksponering for smitte og erhverv med fysisk nærhed til andre i jobbet. Ikke overraskende viser kortlægningen af britiske erhverv, at sundhedspersonale generelt er i en højrisikogruppe – sygeplejersker, læger, tandlæger, fysioterapeuter, sundhedsassistenter, plejere mv. Derudover er der en

række store erhverv, som kræver nær kontakt til andre, men hvor personalet som oftest ikke er udsat for sygdomme – fx køkkenassistenter, kokke, barpersonale, frisører mv. De engelske data viser, at én ud af fem i erhverv med de højeste indekssværdier har etnisk minoritetsbaggrund, mens etniske minoriteter blot udgør 11 procent af arbejdsstyrken i England. Etniske minoriteter er således væsentligt overrepræsenteret i højrisikoerhverv.

Indekset giver et kvantificeret billede af smitterisikoen for forskellige erhverv, men det siger ikke noget om COVID-19-relateret dødelighed inden for de enkelte erhverv. Lektor Mark William fra School of Business and Management ved Queen Mary University of London er en af de få, som har haft adgang til britiske registerdata for COVID-19-dødsfald. I en analyse bragt i netmediet "theconversation" undersøger William, hvordan COVID-19-relaterede dødsfald fordeler sig på erhverv og sociale klasser blandt 20-64-årige i England og Wales i perioden op til og med 20. april 2020.¹⁵ Analysen viser markante klasseforskelle i dødsfald mellem personer fra arbejderklassen i manuelle jobfunktioner og personer fra middel- og overklassen i lederstillinger og vidensfunktioner, som typisk har bedre muligheder for at arbejde hjemmefra eller isolere sig. Manuelle erhverv udgør omkring 34 procent af britiske jobs, mens personer i disse erhverv udgør 43 procent af alle COVID-19-relaterede dødsfald blandt de 20-64-årige. Omvendt udgør gruppen af faglærte og ledere 43 procent af alle job, men repræsenterer kun 28 procent af dødsfaldene. Som vist i figuren nedenfor er der særligt mange dødsfald blandt pleje- og omsorgspersonale, taxichauffører, sikkerhedsvagter og butiksassistenten:

FIGUR 4: COVID-19 DEATHS IN ENGLAND & WALES BY ONS JOB CLASSIFICATION, PCT

Kilde: <https://theconversation.com/coronavirus-class-divide-the-jobs-most-at-risk-of-contracting-and-dying-from-covid-19-138857> (set 03.06.20). Forfatterens analyse af data fra Office for National Statistics. England og Wales, 20-64 årige.

Vi har endnu ikke tal for COVID-19-relaterede dødsfald fordelt på erhverv og etnicitet i Danmark, og de engelske tal kan ikke uden videre overføres til en dansk kontekst. Dog kan vi se, at der er en stor overrepræsentation af etniske minoriteter i Danmark inden for flere af de erhverv, som har den højeste COVID-19-relaterede dødelighed i England. Det gælder fx ansatte inden for offentlig transport, såsom bus-, taxi- og togdrift, men også inden for rengøring, vagt og sikkerhedstjeneste og post og kurer-tjenester (Tabel A.2 i appendix)¹⁶ – erhverv som også befinder sig blandt erhverv med flest COVID-19-relaterede dødsfald i de engelske data.

Tallene er ikke tilstrækkelige til at bekræfte tesen om, at høje smittetal blandt etniske minoriteter i Danmark skyldes, at gruppen ofte er beskæftiget i borgernære erhverv, men vi kan se, at etniske minoriteter med ikke-vestlig baggrund i høj grad er tilstede – og overrepræsenterede – i brancher med et højt smitteniveau.

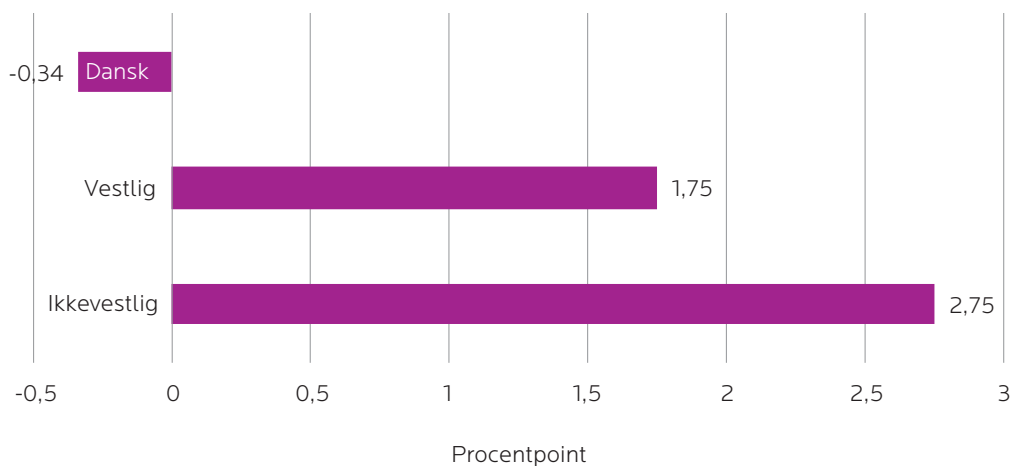
RAMMES I HØJERE GRAD AF LEDIGHED

Samtidig ser vi, at etniske minoriteter fra ikke-vestlige lande i højere grad end etniske danskere er blevet ramt af ledighed under coronakrisen. Således viser en undersøgelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) fra 30. april 2020, at 14,4 procent af de personer, som i krisens første fase meldte sig ledige, har ikke-vestlig baggrund. Denne gruppe udgør kun 7,5 procent af den samlede beskæftigelse. Personer med ikke-vestlig baggrund udgør dermed en næsten dobbelt så stor andel af personer, der har meldt sig ledige under coronakrisen, som af den samlede beskæftigelse.

Opdeles de nyledige efter, hvor stor en andel de udgør inden for hver herkomstgruppe, fremgår det, at 5,7 procent af alle beskæftigede, ikke-vestlige indvandrere og efterkommere er blevet ledige i perioden 9. marts til 19. april, skriver AE. Blandt beskæftigede med dansk herkomst er tallet 2,6 procent. På tværs af herkomst mistede 3,0 procent af alle beskæftigede jobbet i denne periode.

Målt i forhold til gennemsnittet er der således er merledighed på 2,75 procentpoint for personer med ikke-vestlig baggrund, mens den er -0,34 procentpoint for personer med etnisk dansk baggrund.¹⁷

FIGUR 5: FORSKEL PÅ HERKOMSTGRUPPERS LEDIGHEDSTILVÆKST IFT. GENNEMSNITTET

Kilde <https://www.ae.dk/analyser/krisen-stopper-ikke-vestlige-indvandreres-jobfremgang>

AE peger i analysen på, at ikke-vestlige indvandrere og efterkommere rammes særligt hårdt, fordi de typisk har kortere uddannelsesbaggrund end gennemsnittet. I coronakrisens første fase er ufaglærte blevet uforholdsmæssigt hårdt ramt. Hele 41 procent af de nyledige har ikke en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Beskæftigelsen har i flere år været støt stigende for indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig baggrund i Danmark. Erfaringerne fra finanskrisen viser dog, at det for denne gruppe kan tage flere år, før beskæftigelsen er genoprettet efter en krise. I 2018 – først 10 år efter finanskrisen – nåede beskæftigelsesfrekvensen blandt personer med ikke-vestlig baggrund samme niveau som før krisen.

På denne baggrund fremhæver AE, at der er behov for særligt fokus på beskæftigelsesinitiativer for etniske minoriteter med ikke-vestlig baggrund samt andre grupper med løs tilknytning til arbejdsmarkedet for at undgå de samme langvarige negative konsekvenser, som tidligere kriser har medført.

Internationalt er der tegn på samme sammenhæng mellem beskæftigelse og etnicitet. I Sverige har Arbetsförmedlingen publiceret tal, der viser, at ledigheden i starten af juni var 8,6 procent, og at arbejdsløshedsraten er vokset hurtigere end under finanskrisen. Udenlandskfødte svenskere er overrepræsenteret blandt de nyledige, og det skyldes sandsynligvis, at mange i denne gruppe arbejder på hoteller, restauranter og inden for handel. Det er brancher, som er særligt hårdt ramt af coronakrisen, fremhæver Arbetsförmedlingen i en pressemeddelelse af 8. juni.¹⁸

I USA er etniske minoriteter også hårdere ramt. Tal fra det amerikanske Bureau of Labor Statistics af 5. juni 2020 viser, at ledighedsraten blandt hvide var 12,4 procent

i maj, mens det tilsvarende tal var 16,8 procent blandt afroamerikanere, 15 procent blandt asiater og 17,6 blandt latinoer. Mens ledigheden er begyndt at falde blandt hvide amerikanere (og latinoer), er den stadig stigende for afroamerikanere og asiater.¹⁹ William Rodgers, tidligere cheføkonom ved U.S. Department of Labor, peger i netmediet "theconversation" på, at de store forskelle i ledigheden i høj grad skyldes, at etniske minoriteter i USA er koncentreret i de hårdest ramte sektorer, fx hoteller, restauranter, barer mv.²⁰

KAPITEL 4

STØRRE RISIKO FOR ALVORLIGE SYGDOMSFORLØB GRUNDET DÅRLIGERE HELBRED

Efter alt at dømme har en persons helbred betydning for, hvor alvorligt et COVID-19-forløb udvikler sig. Af en forskningsrapport fra Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet fra 2016 fremgår det, at sammenlignet med etniske danskere udgør etniske minoriteter en sårbar gruppe i forhold til socioøkonomisk og sundhedsmæssig marginalisering. Desuden har undersøgelser vist, at ikke-vestlige etniske minoriteter har dårligere fysisk helbred og trivsel blandt spædbørn, børn og unge; en højere forekomst af rygning, fysisk inaktivitet og overvægt blandt voksne, med livsstilssygdomme såsom diabetes og hjertekarsygdomme til følge; samt problemer med brug af sundhedsvæsenet.²¹ Ikke-vestlige etniske minoriteter må således også på grund af deres helbredstilstand formodes at være i større risiko for at få alvorlige COVID-19-sygdomsforløb.

Som det fremgår af indledningen, var coronavirussen i begyndelsen forbeholdt den veluddannede og globaliserede klasse, men fandt efter relativt kort tid vej til de mindst privilegerede – herunder de etniske minoriteter.

Professor på Forskningscenter for Migration, Etnicitet og Sundhed på Københavns Universitet, Marie Nørredam, udtalte 25. april til Politiken, at hun ikke kunne se, at det skulle være så meget anderledes i Danmark end i Sverige og England, og at "vi ved, at der er en øget forekomst af kroniske sygdomme som diabetes blandt etniske minoriteter, og at mange lever tæt og har eksponerende job. Samtidig har nogle etniske minoriteter en mere kollektivistisk måde at leve på, som kan øge smittespredningen".²²

ETNICITET OG SMITTE – RAPPORT FRA STATENS SERUM INSTITUT

Efter en tid med spekulationer i retning af, at etniske minoriteter med oprindelse i ikke-vestlige lande i højere grad var smittet end etniske danskere, offentliggjorde Statens Serum Institut (SSI) 7. maj 2020 en rapport²³, der bekræftede, at der var hold i formodningen. Således viser rapporten, at etniske minoriteter med oprindelse i ikke-vestlige lande på opgørelsestidspunktet udgjorde 18 procent af de COVID-19-smittede. Samme gruppe udgør kun 9 procent af befolkningen. Fordelingen af smitte er dermed skæv. Med til billedet hører dog, at langt størstedelen af de påviste COVID-19-tilfælde (78 procent), der er smittet i Danmark, findes blandt personer af dansk oprindelse. Se tabel 6.²⁴ Da antallet af testede i de enkelte grupper stort set svarer til den andel, de udgør i befolkningen, kan forskelle i testhyppighed ikke forklare forskelle i hyppighed af positive tilfælde.

TABEL 6: ANTAL OG ANDELE I FORHOLD TIL BEFOLKNING OG ANTAL TESTEDE FORDELT PÅ PERSONER AF DANSK, IKKE-VESTLIG OG VESTLIG HERKOMST

Herkomst	Positive		Incidens pr. 100.000	Befolkning	Andel (%) af befolkning
	Antal	Andel (%)			
Dansk herkomst	6.409	78	128	5.015.594	86
Ikke-vestlige indvandrere og efterkommere	1.505	18	292	516.261	9
Vestlige indvandrere og efterkommere	317	4	109	290.908	5
I alt	8.231	100	141	5.822.763	100

Kilde: "COVID-19 i Danmark. Epidemiologisk trend og fokus: Herkomst (etnicitet). 7. maj 2020", Statens Serum Institut, side 3.

Ser vi på tallene i tabel 7, fremgår det, at den samlede incidens (forekomst) af COVID-19 med formodet smitte pr. 7. maj 2020 i Danmark var 141 pr. 100.000. Blandt etniske danskere var den lidt lavere (128 pr. 100.000), mens den blandt indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande var noget højere (henholdsvis 315 og 240 pr. 100.000).

TABEL 7: KUMULERET INCIDENS PR. 100.000 AF COVID-19 SMITTET I DANMARK, FORDELT PÅ HERKOMST OG ALDER

Alder	Dansk	Vestlig		Ikke-vestlige		I alt
		Indvandrer	Efterkommer	Indvandrer	Efterkommer	
0-17	24	33	18	54	81	33
18-64	151	103	241	331	499	163
65+	175	213	138	474	0	183
I alt	128	112	85	315	240	141

Kilde: "COVID-19 i Danmark. Epidemiologisk trend og fokus: Herkomst (etnicitet). 7. maj 2020", Statens Serum Institut, side 4.

En særkørsel fra SSI, der anvender en finere aldersinddeling, giver os mulighed for at se hvilke aldersgrupper, der især er ramt (se tabel 8). (Det skal bemærkes, at fordeling og totaler i tabel 8 har forskudt sig en smule set i forhold til tabel 7, da data i denne kørsel er pr. 19. maj 2020 (dvs. nyere) og inkluderer 9.084 personer smittet i Danmark mod 8.231 i tabel 7.

TABEL 8: KUMULERET INCIDENS PR. 100.000 AF COVID-19 SMITTET I DANMARK, FORDELT PÅ HERKOMST OG 10-ÅRS ALDERSGRUPPER

Alder	Dansk	Vestlig		Ikke-vestlige		I alt
		Indvandrere	Efterkommer	Indvandrere	Efterkommer	
0-9	29	66	34	47	64	33
10-19	44	126	40	93	254	62
20-29	134	93	353	187	481	154
30-39	146	117	242	314	497	173
40-49	170	174	226	440	625	199
50-59	182	285	158	445	629	205
60-69	150	186	261	463	0	165
70-79	143	226	0	567	0	155
80-89	305	333	0	657	0	311
90+	520	519	0	574	0	520
Total	139	157	103	343	288	156

Baseret på 9.084 personer med formodet smitte i Danmark
 Kilde: Særkørsel fra Statens Serum Institut. Modtaget 19. maj 2020.

Som det fremgår af tabel 8, ses de højeste incidenser blandt efterkommere fra ikke-vestlige lande i aldersgruppen 40-59 år (over 600 pr. 100.000) samt blandt indvandrere fra ikke-vestlige lande over 70 år (over 550 pr. 100.000). Også blandt børn og unge er der forholdsvis flere smittede at finde blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere end blandt etniske danskere. Således er smitten blandt yngre efterkommere (10-19 år) knap seks gange så udbredt som blandt yngre etnisk danske børn og unge. Blandt yngre indvandrere (10-19 år) er smitten mere end dobbelt så udbredt som blandt yngre etnisk danske børn og unge. Det skal bemærkes, at de vestlige indvandrere i denne gruppe også ligger højt relativt til de etnisk danske unge.

Også blandt de 20-39-årige er incidenserne for ikke-vestlige efterkommere tre-fire gange højere end for etniske danskere. Blandt ikke-vestlige indvandrere er det særligt i gruppen fra 40-79 år, at incidenserne er højere. Specifikt ligger gruppen af 70-79-årige fire gange højere end den etnisk danske gruppe.

OPRINDELSESLAND HAR BETYDNING

Tabel 9 viser antallet og incidensen af COVID-19-smittede i Danmark pr. 100.000 fordelt på oprindelseslande. Kun oprindelseslande med de højeste og de laveste incidenser optræder i tabellen – oprindelseslandet Danmark er medtaget til sammenligning. Lande, hvorfra antallet af personer med påvist COVID-19 var 10 eller derunder, er udeladt. Som det fremgår, viser tabellen, at det især er personer fra visse områder i Mellemøsten og det indiske subkontinent, der er smittet, mens forekomsten af COVID-19 blandt indvandrere og efterkommere fra oprindelseslande som Kina, Syrien, Polen og Rumænien er lavere end blandt personer af dansk oprindelse.²⁵

Da indvandrere og efterkommere fra Marokko, Somalia, Pakistan og Tyrkiet har både en høj incidens og et højt antal smittede, ville det ifølge Seruminstitutionen være oplagt at målrette den forebyggende indsats i forhold til netop disse grupper.²⁶ Efter alt at dømme er både incidensen og antallet af smittede indvandrere og efterkommere med oprindelse i Irak også høj.

TABEL 9: ANTAL OG INCIDENS PR. 100.000 AF COVID-19 SMITTET I DANMARK, FOR UDVALGTE OPRINDELSESLANDE

Herkomst	Antal			Incidens pr. 100.000		
	I alt	Indvandrere	Efterkommer	I alt	Indvandrere	Efterkommer
Kuwait	23	10-20	1-5	946	1358	452
Marokko	98	62	36	840	1051	625
Jordan	18	10-20	1-5	761	1074	433
Pakistan	167	110	57	644	760	497
Nepal	22	10-20	1-5	449	482	266
Somalia	91	74	17	432	656	174
Tyrkiet	253	147	106	394	444	341
Irak	122	105	17	365	481	147
Filippinerne	42	30-40	1-5	346	363	211
Afghanistan	56	50-60	1-5	287	368	89
Danmark	6.409	-	-	128	-	-
Kina	13	10-20	1-5	86	88	77
Polen	39	32	7	80	77	101
Syrien	23	10-20	1-5	54	51	67
Rumænien	14	10-20	1-5	42	44	24

Note: For antal tilfælde på 5 eller derunder er angivet intervallet 1-5 af diskretionshensyn. Ved 5 eller færre efterkommere er også kun angivet et interval for antal indvandrere. Incidensberegningerne vil være følsomme over for små tal i nogle af kolonnerne.

Kilde: "COVID-19 i Danmark. Epidemiologisk trend og fokus: Herkomst (etnicitet). 7. maj 2020", Statens Serum Institut, side 5.

DE KØBENHAVNSKE VESTEGSKOMMUNER

Samtidig er der store geografiske forskelle på, hvor i Danmark de smittede bor. Tal fra SSI-rapporten viser, at 78 procent af de COVID-19-positive med ikke-vestlig baggrund bor i Region Hovedstaden.²⁷ For grupper af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande med høj incidens gælder det, at de hyppigst har bopæl i de københavnske vestegskommuner. Endvidere er der lidt hyppigere to eller flere smittede på den samme adresse, end hvad der er tilfældet blandt smittede med dansk oprindelse^{28 29}, hvilket underbygger formodningen om, at den høje forekomst af COVID-19 blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere delvist kan forklares ved, at mange etniske minoriteter bor sammen på forholdsvis lille plads.

Ifølge Serum instituttet kan det have betydning for smittespredningen, at mange fra samme oprindelsesland er bosat i bestemte kommuner. Denne forestilling underbygges af kombinationen af, at der i gruppen af syrere i Danmark er en relativt lav forekomst af smittetilfælde, og at syrerne typisk bor mere spredt, da mange er kommet til Danmark inden for de seneste år som flygtninge og følgelig er boligplaceret/visiteret af Udlændingestyrelsen efter reglerne i integrationsloven.^{30,31}

KAPITEL 5

DÅRLIGERE ADGANG TIL INFORMATION OM SMITTERISICI OG FORHOLDSREGLER

Mens forhold som bolig, beskæftigelse og helbred kan have betydning for den enkeltes smitterisiko og/eller sårbarhed ved et COVID-19-sygdomsforløb, uagtet om vedkommende er en ressourcetsvage indvandrer/efterkommer med ikke-vestlig oprindelse eller etnisk dansker, vil fraværet af tilstrækkelige dansksproglige kompetencer hos den ressourcetsvage indvandrer/efterkommer kunne betyde, at vedkommende ikke opfanger og efterlever myndighedernes anvisninger og følgelig er særligt udsat. Det samme vil gælde dem, personen er i berøring med.

Overlæge og professor ved Indvandrermedicinsk klinik på Odense Universitetshospital (OUH), Morten Sodemann, udtalte 22. april 2020 til TV 2/Fyn, at hvis ikke man informerer denne del af befolkningen fra starten, risikerer man, at områder med etniske minoriteter vil blive et epicenter for spredning af virus.³²

Vigtigheden af, at sundhedsmyndighedernes råd om, hvordan man forholder sig under en epidemi/pandemi, når ud til de mest udsatte/mindst integrerede etniske minoritetsfamilier, kan derfor ikke understreges nok. Myndighederne indså først forholdsvis sent i forløbet, at en ekstra indsats i form af målrettet, oversat information og mulighed for at kunne stille spørgsmål på sit modersmål og få svar er helt afgørende under en epidemi/pandemi.

Dansk Flygtningehjælp iværksatte således i begyndelsen af april i tæt samarbejde med Sundhedsstyrelsen en oplysningskampagne, som skulle sikre, at flygtninge og indvandrere får korrekt og nødvendig information om COVID-19. Til formålet blev der oprettet en telefonisk hotline, der kan rådgive og besvare spørgsmål om COVID-19 på 25 sprog. Derudover blev der oprettet en hjemmeside med myndighedernes vigtigste anbefalinger og centrale meddelelser oversat til udvalgte sprog samt en chatfunktion, hvor målgruppen kan skrive og få svar på spørgsmål – på deres eget sprog. Hjemmesiden, der trådte i funktion mandag, den 6. april, findes på www.coronadenmark.dk. Der blev i forbindelse med indsatsen udarbejdet forskellige fysiske og digitale produkter med henblik på at gøre målgruppen opmærksom på tilbuddet.

Professor på Forskningscenter for Migration, Etnicitet og Sundhed på Københavns Universitet, Marie Nørredam, udtalte 25. april til Politiken³³, at disse tiltag næppe er tilstrækkelige, da der er behov for, at myndighederne i højere grad skal ud i lokalområderne og samarbejde med lokale foreninger, hvis indsatsen skal være effektiv. Hun påpegede, at mere viden om minoriteternes behov og egnede

kommunikationskanaler er vigtig for at afhjælpe smitten i anden bølge eller i forbindelse med en ny epidemi.

ØVRIGE INITIATIVER

Flere civilsamfundsorganisationer, boligforeninger, beboerforeninger, integrationshuse, diverse lokale foreninger og private aktører har under epidemien/pandemien udført et stort og vigtigt stykke arbejde i form af at oversætte, informere, tale med og vejlede etniske minoriteter uden tilstrækkelige dansksproglige kompetencer om situationen. Her kan nævnes Mino Danmark, Bydelsmødre, Baba, DFUNK, Integrationshuset Kringlebakken, Foreningen for flygtninge- og indvandrerkvinder (FAKTI), Indvandrermedicinsk Klinik på OUH, "Beredskabet" i Gellerupparken og "Medienetværket for somaliere i Danmark", men flere andre har tilsvarende ydet en vigtig indsats. Listen er ikke udtømmende.

BYDELSMØDRE

Da analysen af de kvalitative data i næste kapitel – fortrinsvis – tager udgangspunkt i interviews med bydelsmødre om deres erfaringer fra coronaperioden, vil vi her fokusere specifikt på denne organisations arbejde.

Bydelsmødre har som deres kerneopgave at mobilisere lokale kvinder til at tage ansvar for lokalområdet og for dem selv. Bydelsmødre er således i kontakt med gruppen af såkaldte "sårbare" minoritetskvinder, som ellers står uden for samfundet. Bydelsmødrenes arbejde kredser om mange relevante problemstillinger – herunder modtagelse af flygtninge i forbindelse med flygtningekrisen, radikalisering, social kontrol og beskæftigelse.³⁴

Aktuelt fokuserer bydelsmødrene på at udbrede og oversætte informationer om COVID-19 i boligsociale områder rundt om i landet, informationer som grundet medievaner og sprogbarrierer ellers ikke ville nå ud til alle familier.³⁵ Således rådgiver og støtter bydelsmødrene sårbare familier, som af sproglige, kulturelle og ressourcemæssige årsager har svært ved at forstå og reagere på myndighedernes budskaber om coronavirus.

Restriktionerne i forbindelse med COVID-19 har dog ændret måden, hvorpå bydelsmødrene kan udføre deres frivillige arbejde. Mens kontakten til kvinder, de allerede har etableret en relation til, har kunnet fortsætte via telefon og WhatsApp, har der ligget en stor udfordring i at få information og hjælp ud til de kvinder, som man ikke allerede har kontakt til. Under normale omstændigheder ville bydelsmødrene etablere kontakt til de mest isolerede kvinder, som ikke orienterer sig i danske nyhedsmedier eller via e-Boks, gennem møder i vaskekældre, på legepladser osv.

Overordnet vurderer Bydelsmødre, at anbefalingerne i forbindelse med COVID-19 har været nemme at formidle, da arbejdet har været godt støttet af simple piktogrammer fra myndighederne, som er lettilgængelige og har været oversat til flere sprog. Alligevel har det ikke været uden en vis forvirring, da mange af

kvinderne i målgruppen undervejs har forholdt sig til information om COVID-19 fra familiemedlemmer bosat i andre lande. Mange rygter har desuden floreret og bidraget til generel forvirring. Samtidig har det været vanskeligt for mange at strukturere en hverdag hjemme, hvis familien fx tæller otte personer – herunder leve op til anbefalingerne om at holde afstand. Også spørgsmål om adgang til læge ved sygdom og akuttandlæge er dukket op. Disse eksempler viser, at oversættelse af råd og vejledning til relevante flygtninge- og indvandrersprog ikke kan stå alene, da også gruppen af etniske minoriteter uden tilstrækkelige dansksproglige kompetencer vil have relevante spørgsmål, der går den anden vej, og hvor det svar, der gives, er vigtigt set i lyset af det overordnede mål: at begrænse antallet af smittede og syge – lokalt og generelt.

KAPITEL 6

UDSATTE ETNISKE MINORITETERS ERFARINGER FRA CORONAPERIODEN

DEL 1 – MANGLEDE ADGANG TIL INFORMATION OM COVID-19 I DANMARK

Fraværet af tilstrækkelige dansksproglige kompetencer³⁶ kan være en barriere for etniske minoriteters adgang til myndighedernes retningslinjer angående corona samt en begrænsning for at kunne følge de nationale nyhedsopdateringer om situationen via danske mediekkanaler. Manglende, utilstrækkelig eller forsinket information om corona kan også skabe øget angst for coronasmitte. Særligt blandt de mest udsatte etniske minoriteter kan det resultere i øget isolation og mistro under coronapandemien.

Dette fremgår af 16 kvalitative interviews foretaget af Institut for Menneskerettigheder i maj 2020 blandt etniske minoriteter, som endnu ikke har tilegnet sig det danske sprog, fagpersoner og frivillige bydelsmødre, der arbejder med målgruppen til daglig. De interviewede bydelsmødre er bosat og arbejder forskellige steder i Danmark og taler enten arabisk, urdu, somali, kurdisk eller punjabi med beboerne i deres lokalområde. For at sikre informanternes anonymitet er de interviewede etniske minoriteter og bydelsmødrene tildelt andre navne end deres egne i rapporten.

I dette afsnit vil vi se nærmere på, hvilke faktorer der har haft indflydelse på, at de danske myndigheders information om corona ikke er nået ud til alle etniske minoriteter, samt hvilke konsekvenser det kan have for denne del af befolkningen.

Analysen er en fremstilling af de pågældende informanternes perspektiv. Den hævder ikke at være repræsentativ for, hvad udsatte etniske minoriteter generelt måtte have erfaret.

USIKKERHED OM RETNINGSLINJER

Da store dele af Danmark lukkede ned 11. marts 2020 som følge af risikoen for coronasmitte, kunne størstedelen af den danske befolkning følge med i myndighedernes daglige pressemøder. Danskere over hele landet så de nyhedsudsendelser på danske mediekkanaler, der løbende orienterede om de nyeste danske tiltag og retningslinjer for at forhindre smittespredningen.

For en gruppe ikke-dansktalende medborgere har ugerne i starten af coronakrisen set anderledes ud. Hverdagen har båret præg af ikke at kunne følge med i coronasituationen i det land, hvor de befandt sig. At stå over for en ukendt sundhedstrussel og samtidig mangle information på sit modersmål om

myndighedernes anbefalinger, strategi og det nationale smittetryk har forstærket frustrationen og angsten for smitte, viser interviewene.

”De første uger var de sværeste, for jeg vidste overhovedet ikke, hvad jeg skulle gøre. Mine børn kom hjem fra skole og sagde ’mor, der er en virus’, og jeg vidste ikke noget, eller hvordan vi skulle tackle det. Det skabte angst.”

Det forklarer Paula, der som spansktalende har oplevet, at det var svært at få information om, hvad der foregik i Danmark under nedlukningen. Paula hørte om lukningen af hendes børns skole gennem børnene og kunne ikke forklare dem, hvad der skete, eller berolige dem.

”Det er afgørende at kunne få information om corona på sit modersmål for at kunne forstå og forklare situationen.”

Det mener bydelsmoderen Naima, der har oplevet samme problematik blandt etniske minoriteter i hendes boligområde i København. Og bydelsmoderen Maryam fortæller følgende:

”Der var mange, der ikke forstod, hvad der blev sagt til alle de her pressemøder, så hver gang, der var et pressemøde, var vi godt nok på. Folk blev ved med at ringe og spørge ’hvad mener de med det?’.”

Den manglende adgang til information om corona på andre sprog end dansk har for nogle etniske minoriteter skabt usikkerhed om, hvilke retningslinjer man skal følge for at beskytte sig selv og andre mod virussen.

”Lige så snart jeg skulle ud for at købe ind, var det svært, fordi jeg ikke vidste, om jeg fulgte reglerne, om der var nye tiltag, som jeg ikke var blevet informeret om, og det gjorde mig usikker,” forklarer Paula.

Nuur, som er bydelsmor, forklarer, at forsinkelsen af de oversatte retningslinjer havde den konsekvens, at nogle af beboerne i hendes område ikke tog sygdommen seriøst til at starte med. Det ændrede sig dog drastisk, da der kom meldinger om, at flere af deres bekendte i Sverige og England var døde af corona.

Fagpersoner såvel som bydelsmødre fortæller i interviewene, at usikkerheden om coronasituationen i Danmark har fået en overraskende stor gruppe af familier med etnisk minoritetsbaggrund til slet ikke at bevæge sig uden for en dør i de første uger af krisen.

Maryam oplevede, at der i starten af coronapandemien var tvivl om sygdomstegnene på virussen blandt nogle beboere med etnisk minoritetsbaggrund i det boligområde i Aarhus, hvor hun er bydelsmor. Det bekræfter bydelsmoderen Ines, som har fået talrige spørgsmål om, hvordan corona påvirker kroppen, fordi denne del af informationen ikke var kommet ud til beboerne eller har været svært

at forstå. I nogle tilfælde har det resulteret i, at der har floreret misinformation om virussen. Eksempelvis fremgår det af interviewene, at der har været rygter om, at man får knopper på kroppen af corona, og at man kan forebygge virussen ved at spise bestemte fødevarer.

USIKKERHED OM ADGANG TIL LÆGEHJÆLP

Der er også en risiko for, at etniske minoriteter ikke får eller forstår informationen om, hvad man skal gøre, hvis man selv eller et familiemedlem bliver syg med corona. Oplysningerne er afgørende, fordi manglende kontakt med sundhedssystemet ved mistanke om coronasmitte kan øge risikoen for, at sygdommen forværres, eller at virus spredes.

Både sprogbarrierer, manglende digitale kompetencer og kendskab til det danske system kan skabe barrierer for adgang til lægehjælp under pandemien, viser interviewene.

Paula spørger:

”Fordi jeg er i et land, der ikke er mit land, hvad skal jeg så gøre, hvis jeg bliver syg, eller hvis mine børn bliver syge? Jeg kender intet til det her.”

Hun er også bekymret for, om hun og sundhedspersonalet ikke vil kunne forstå hinanden, hvis hun bliver indlagt.

Bydelsmoderen Ines fortæller, at der i hendes lokalområde er beboere, der er i tvivl om, hvordan de kan få fat på lægen ved mistanke om corona, da der ikke er mulighed for fysisk fremmøde hos lægen grundet smittefare. Bydelsmødre over hele landet blev kimet ned med lignende spørgsmål fra ikke-dansktalende beboere i de første uger af nedlukningen.

En mindre grad af tilknytning til det danske samfund samt manglede viden om, hvordan systemet fungerer, kan skabe usikkerhed om myndighedernes håndtering af coronasituationen og muligheden for at få hjælp under pandemien. En medarbejder i Kringebakken fortæller, at en lille gruppe af husets medlemmer, der endnu ikke har fået opholdstilladelse, blev usikre på, om de var berettiget til lægehjælp:

”De er i tvivl om, hvorvidt de kan få hjælp i Danmark i coronatiden, hvis de bliver syge, og om, hvem der skal betale for lægehjælpen. Det kan holde én fra at søge hjælp og overhovedet at gå udenfor. Det har vi så undersøgt for dem og fået bekræftet, at under en pandemi som corona er alle berettiget til at få gratis lægehjælp i Danmark.”

Flere bydelsmødre gør opmærksom på, at manglende sproglige og digitale kompetencer kan vanskeliggøre tidsbestilling hos lægen, når man ikke kan bestille tid via fremmøde i lægens reception og har svært ved at læse informationen på lægens hjemmeside om, hvordan man kan få kontakt til lægen under

corona. Derfor har de hjulpet beboere med at ringe og skrive mails til praktiserende læger eller kontakte lægevagten med akutte henvendelser om corona.

Ifølge interviewene kan digitale barrierer også gøre svar på coronatests svært tilgængelige, hvilket kan øge risikoen for smittespredning. Bydelsmoderen Maryam har blandt de kvinder, hun har været i kontakt med, oplevet det som et stort problem, at man skal ind på sundhed.dk for at finde testsvaret:

”De har fået lavet en test af corona på et af deres børn og får først svar om to dage, og så får de at vide, at det kan de kun få ved at gå ind på sundhed.dk, og der er mange, der ikke har forstand på de digitale ting”, beskriver hun.

En del af familierne har mange børn og bor tæt sammen i lejlighederne. Virussen kan derfor hurtigt spredes, hvis de ikke får besked om, at der er en smittet i familien, der skal isoleres. Maryam ville derfor ønske, at man kunne få testresultaterne via en opringning fra lægen, så det blev nemmere at få en afklaring på, om man er syg med corona eller ej.

Bydelsmødrene nævner også eksempler på beboere, der har haft mistanke om, at de var syge med corona, men ikke kunne komme igennem til lægen.

”Der var nogen, der slet ikke kunne få fat på lægen, og det er en katastrofe. Jeg har selv prøvet at kontakte lægen for en familie på fem personer, hvor moderen mistænkte, at hun havde corona, og vi prøvede at få fat på lægen på alle mulige måder, men kunne ikke komme igennem. Så endte vi med at tage fat på sygehuset, men de ville først have en henvisning fra lægen”, fortæller Maryam.

Der er også enkelte beboere, der ikke er trygge ved at kontakte lægen om corona, fordi de ikke har tillid til sundhedssystemet eller er bange for at blive smittet hos lægen.

”Jeg har flere gange fået henvendelser fra nogen, der mistænke, at de eller deres børn havde corona, men ikke var trygge ved at ringe til lægen og høre, om det var corona eller ej”, fortæller Maryam.

SKRIFTLIG FORMIDLING KAN VÆRE ET PROBLEM

Den primært skriftlige formidling af Sundhedsstyrelsens retningslinjer kan skabe barrierer for, at informationen når ud til analfabeter i samfundet.³⁷ FAKTI sendte Sundhedsstyrelsens skriftlige retningslinjer ud til deres medlemmer i en online-gruppe og på sms, da de blev tilgængelige på syv forskellige sprog via Indvandrermedicinsk Klinik i Odense. Selvom de var hurtige til at sende oversættelserne ud, oplever Lise-Lotte Duch, som er leder af FAKTI, at der er medlemmer, som ikke har set eller forstået informationen. Det kan skyldes, at de ikke har gået i skole eller kun har haft en kort skolegang og ikke har lært at læse på deres eget sprog, forklarer hun.

Bydelsmoderen Nuur mener, at manglende læsefærdigheder har været afgørende for, at information om corona ikke nåede ud i tide til alle etniske minoriteter. Ifølge Nuur kan en stor andel af de somaliere, der kommer til landet, ikke læse og skrive på somali, og det gælder særligt de ældre. Det nytter ikke noget at sende information om corona ud via tekst, hvis det skal have en effekt, mener hun. Nogle bydelsmødre har derfor løbende optaget lydfiler med danske coronanyheder på somali og sendt dem ud via en lukket WhatsApp-gruppe for de somaliske beboere.

Både de interviewede fagpersoner og bydelsmødre peger på, at man i højere grad bør fokusere på kommunikation via lyd og video på minoritetssprog for at få den nødvendige information om corona ud til flere.

VIDENSRAMME OG EVNEN TIL AT BEARBEJDE OG SORTERE INFORMATION

Et lavt uddannelsesniveau har ikke kun indflydelse på sprogfærdigheder, men også evnen til at bearbejde ny information. Etniske minoriteter kan have helt andre forudsætninger for at forstå den danske information om corona.

”Materialet fra myndighederne er lavet ud fra normen om befolkningens viden i Danmark, men for den her målgruppe kan det være avanceret, fordi de kan have svært ved at indtage viden og bearbejde information”, forklarer lederen af FAKTI.

Både uddannelsesbaggrund og varigheden af opholdet i Danmark kan være afgørende for ens referenceramme og generelle grundviden. Det er derfor vigtigt at tage hensyn til forskelle i viden, når man kommunikerer om corona til etniske minoriteter, pointerer hun.

Manglende skolegang kan også have den konsekvens, at man kan have sværere ved selv at fremsøge information om corona og ikke kan selektere i de informationer, man får, forklarer en medarbejder fra Kringlebakken. Borgerne, der kommer i Integrationshuset har vidt forskellige forudsætninger for selv at kunne researche målrettet på informationer om corona. Derudover kan manglende kildekritik resultere i, at oplysningerne om corona er baseret på tilfældige nyhedskilder og det personlige netværk, og det kan øge risikoen for misinformation, mener hun.

I FAKTI og Kringlebakken har det derfor været vigtigt at tale informationer om corona mundtligt igennem med borgerne for at sikre, at de har forstået dem. Det har desuden givet borgerne mulighed for at få uddybende forklaringer og få vendt tvivlsspørgsmål.

INFORMATION FRA UDLANDET SKABER TVIVL OM FORHOLDSREGLER

Sprogvanskeligheder kan resultere i dårligere adgang til budskaber om corona på de landsdækkende danske medier og dermed skabe afstand til både nationale kommunikationskanaler og -afsendere. Det kan være en barriere for, at de danske retningslinjer vedrørende corona bliver set og fulgt, og kan resultere i, at nogle

etniske minoriteter primært følger situationen via internationale nyhedsmedier og gennem bekendte i deres oprindelsesland.

Bydelsmoderen Naima har oplevet, at de forskellige coronastrategier i de enkelte lande kan skabe tvivl om, hvad der er rigtigt at gøre for at undgå smitte, og hvilke råd man skal følge. Her kan information fra venner og familie i udlandet spille en rolle.

”Nogen har hørt deres familie sige, ’Hvordan kan I gå ud? I må ikke gå ud. I må ikke sende jeres børn i skole eller i institutioner’”, fortæller Naima.

I nogle lande skal man have tilladelse fra myndighederne til at gå ud, og derfor bliver de opfordret til at blive indendørs eller følge andre retningslinjer, forklarer hun.

Også på Dansk Flygtningehjælps corona-hotline har man bemærket problematikken. En talsperson fra rådgivningslinjen udtaler:

”Nogle får primært oplysninger om corona fra hjemlandet, og det er uheldigt, for de oplysninger passer ikke nødvendigvis på, hvordan man gør i Danmark.”

I FAKTI har man oplevet, at et medlem mødte op med opvaskehandsker og mundbind på, men satte sig tæt op ad en veninde og ikke havde forstået de danske regler med at holde afstand. Bydelsmødrene fortæller, at en del beboere med etnisk minoritetsbaggrund bruger handsker og mundbind, når de handler ind, og nogle vasker varerne, når de kommer hjem fra supermarkedet for at undgå smitte. Disse forholdsregler er ikke opstået som følge af de danske sundhedsmyndigheders anbefalinger og er eksempler på, hvordan de danske forholdsregler såsom fysisk afstand og håndvask erstattes af eller kombineres med forholdsregler fra udlandet.

”Jeg har kontakt med min familie hele tiden på WhatsApp, og jeg kan mærke, at det er en meget sværere situation dér, fordi alt stadigvæk er lukket, og de kommer ikke ud”, fortæller Rim, der har familie i Marokko.

En medarbejder fra Kringlebakken fortæller, at bekymringer for coronasituationen i hjemlandet fylder rigtig meget for medlemmerne af huset. Lederen af Kringlebakken, Lisbeth Vibe Utzon, siger følgende:

”Kvinder, hvor familiemedlemmer er smittede, og en farbror og mor for eksempel er døde af corona i hjemlandet, er meget bekymrede.”

Mange af dem er nye i landet, de er langt væk fra deres venner og familie og mangler netværk i Danmark. Angst og magtesløshed kan gøre det svært at fokusere på situationen her i landet, mener hun. Derudover kan sensationsnyheder fra udlandet via sociale medier skabe frygt og præge deres billede af den overordnede situation af pandemien, fortæller en medarbejder fra Integrationshuset.

Bydelsmoderen Amal beskriver, at der i nogle af beboernes hjemlande er lukket helt ned for madforsyningen, og at folk sulter. Derfor reagerede nogle indvandrere ved at hamstre i supermarkederne af frygt for, at det samme kunne ske her, forklarer hun.

Bydelsmoderen Hayat forklarer, at det kan være mere trygt at følge retningslinjerne fra hjemlandet, hvor man kan sproget, kender systemet og har sit netværk. Bydelsmødrene opfordrer beboerne til primært at forholde sig til de danske retningslinjer, som passer til situationen her i landet, og oplever, at beboerne er blevet bedre til at fokusere på de danske regler over de seneste måneder.

TILGÆNGELIGHED OG KOMMUNIKATIONSPLATFORME

For at sikre, at information om corona kommer bredt ud til etniske minoriteter, er det vigtigt at bruge de rette kommunikationskanaler, fremgår det af interviewene. Mediekanaler, som folk i forvejen bruger i deres hverdag, har primært været dem, som er blevet anvendt, forklarer bydelsmoderen Nuur. Hun mener, at sociale medier som YouTube og Facebook fremadrettet skal spille en større rolle i informationen om corona, da det er på de platforme, beboerne i forvejen får deres nyheder. Det muliggør desuden, at informationen kan formidles og spredes gennem videoer og nå ud til dem, der mangler læsefærdigheder.

Bydelsmoderen Hayat pointerer, at en af fordelene ved at satse på sociale medier er, at målgruppen selv kan være aktiv i at dele oversatte nyhedsvideoer med hinanden. Derfor kunne et tættere samarbejde mellem myndighederne og civilsamfundsorganisationers (og øvrige aktørers) foretrukne informationskanaler på sociale medier være vejen frem til at få mere information ud til målgruppen.

Rim fra Marokko har modtaget et link til Sundhedsstyrelsens hjemmeside på mail, men synes, at det er besværligt at gå derind og skulle skifte sprog, før retningslinjerne bliver tilgængelige.

Selvom det er positivt, at der er oversat information på Sundhedsstyrelsens hjemmeside og www.coronadenmark.dk, er det ikke hjemmesider, som de ikke-dansktalende borgere normalt benytter, og dét kan være en barriere for kommunikationsflowet, viser interviewene. Bydelsmoderen Amal mener eksempelvis ikke, at disse hjemmesider har været de primære kilder til formidling af retningslinjerne for beboerne i hendes lokalområde.

IKKE TILSTRÆKKELIGT UDDYBENDE OG OPDATERET INFORMATION

Da de danske retningslinjer blev oversat af Sundhedsstyrelsen nogle uger efter nedlukningen af Danmark, gjorde lokale ildsjæle, civilsamfundsorganisationer og beboerforeninger en stor indsats for at sprede links til www.coronadenmark.dk, som Dansk Flygtningehjælp står bag, og ophænge plakater med oversatte retningslinjer og piktogrammer i boligområder landet over. Bydelsmødrene nævner i interviewene, at plakaterne er blevet set af en del i lokalområdet, og at de generelle retningslinjer om håndvask, håndsprit og fysisk afstand efterhånden er kommet ud til mange af beboerne.

”Folk har forstået, at de skal spritte hænder af og vaske hænder og alt det, for det har de fået at vide rigtig mange gange”, mener bydelsmoderen Maryam.

Flere af de interviewede har til gengæld savnet mere detaljeret, uddybende og specifik information om corona, der rækker ud over myndighedernes generelle retningslinjer. Paula fra Mexico forklarer, at hun har manglet vejledning til håndteringen af helt konkrete situationer i hverdagen:

”Inde på siden med informationer stod der de almindelige ting om at spritte af, vaske hænder og holde afstand, men der stod ikke noget om, hvordan det skal foregå, når børnene skal i skole igen, og hvordan jeg skal købe ind.”

Der har særligt manglet detaljeret information i forbindelse med genåbningen af landet, mener bydelsmoderen Maryam. Eksempelvis fik beboerne ikke oversat information fra myndighederne om, hvordan man helt konkret ville sikre børnenes sikkerhed, da skolerne og institutionerne skulle genåbne.

”Fordi de ikke havde de rigtige informationer, var der mange, der valgte at beholde deres børn hjemme og ikke ville sende dem afsted, fordi de var bange og i tvivl”, forklarer hun.

En anden problematik, som rejses, er, at myndighedernes oversatte informationer ikke er blevet opdateret lige så hurtigt som på dansk. De mange løbende ændringer er derfor kommet ud til den ikke-dansktalende del af befolkningen med forsinkelse hele vejen igennem coronakrisen. Det kan betyde, at informationen er blevet ændret igen, før man har fået adgang til dem, forklarer Paula.

Den forsinkede information gør Paula bekymret for, om hun overholder de nyeste regler og lokale restriktioner. På en cykeltur med familien til Islands Brygge blev hun forskrækket, da hun så, at politiet uddelte bøder til folk, der stoppede op. Det havde hun ikke hørt om på forhånd, og det kunne have kostet hele familien en bøde.

Paula ville gerne have haft daglige nyhedsopdateringer fra pressemøderne på spansk i stedet for korte, opsamlende nyheder med dages eller ugers mellemrum. Hun foreslår, at det kunne foregå ved, at myndighederne sender et dagligt resume af de officielle coronaudmeldinger ud til etniske minoriteter på de 10 mest talte sprog, eksempelvis via e-Boks.

RELIGIØS TOLKNING OG CORONASKEPSIS

Religiøse overbevisninger om corona har spillet en mindre rolle i interviewene. Bydelsmoderen Basra nævner, at der i starten af coronapandemien var en lille gruppe af muslimer, der ikke troede på faren ved corona. Det mødte dog hurtigt modstand fra andre dele af det muslimske trossamfund, der opfordrede folk til at tage smittefaren alvorligt og overholde retningslinjerne, hvilket overbeviste de fleste.

”I starten var der nogle, der er meget religiøse, der sagde, at de ikke tror på den der sygdom, selvom religion ikke siger noget om corona. Men der var også nogle imamer, der sagde: ’Nej, I må ikke overtolke på en religiøs måde’”, fortæller hun.

En medarbejder fra Kringlebakken har bemærket, at enkelte medlemmer af Integrationshuset har haft den indstilling, at det måtte være op til Allah, om de bliver smittet. Da de accepterer deres skæbne, har de ikke taget tilstrækkeligt ansvar for at undgå smitte, mener hun og understreger, at der er tale om en meget lille gruppe.

I interviewet med bydelsmoderen Maryam optræder religion i forbindelse med brugen af håndsprit, som beboerne generelt har været gode til at bruge, men nogle beboere blev i tvivl om, hvorvidt det at gnide hænderne ind i alkohol er i strid med koranens alkoholforbud. Denne bekymring kom til udtryk i et rygte om håndspritten i det lokale supermarked:

”Der var en kvinde, der ringede til mig og sagde, at hun var på indkøb, og i butikken hører hun, at spritten, som butikken havde sat frem, er spiritus – jeg mener, hun sagde gin”.

Maryam beroligede kvinden med, at det ikke var sandt, og at det er helt okay som muslim at bruge håndsprit.

NÆRHED OG DIALOG ER AFGØRENDE

På trods af plakater og hjemmesider med oversatte retningslinjer er der fortsat en gruppe af ikke-dansktalende borgere, der ikke har fået eller forstået de nødvendige informationer. Der tegner sig i det kvalitative materiale et nærhedsprincip, hvor den mundtlige formidling og nære dialog er afgørende for, at de nødvendige informationer om corona kommer ud til flere etniske minoriteter.

De etniske minoriteter, der omtales i interviewene, har generelt været mest trygge ved coronarådgivning fra folk, de kender i forvejen. Opsøgende fagpersoner fra civilsamfundsorganisationer, der til daglig har en nær kontakt til målgruppen, almene boligorganisationer og lokale talspersoner for www.coronadenmark.dk er blevet kimet ned med spørgsmål om corona.

Bydelsmødrene, som selv primært har etnisk minoritetsbaggrund og er flersprogede, arbejder som frivillige med at støtte kvinder i deres lokalområde, som er nye i Danmark eller ikke kan sproget. For målgruppen er tillid til og tryghed ved bydelsmødrenes rådgivning afgørende. Det spiller i den sammenhæng en rolle, at bydelsmødrene er kendte ansigter i lokalområdet og ofte ligner og taler samme sprog som beboerne, mener bydelsmødrene Maryam og Ines.

Nærhedsprincippet gør sig tilsyneladende også gældende på sociale medier. Facebook-videoer oprettet af civilsamfundsorganisationer, frivillige netværk og

andre aktører med oversatte danske coronanyheder er blevet set og delt ivrigt blandt etniske minoriteter. Eksempelvis har mange arabisktalende beboere fulgt "Beredskabet" på Gellerupparkens Facebook-side, fortæller bydelsmødre fra flere dele af landet. Beredskabets frivillige har live-oversat pressemøder og opdaterede informationer om corona til arabisk. Initiativet er opstået, fordi de nødvendige informationer om corona kom for langsomt ud eller ikke blev forstået af en del beboere i boligområdet.³⁸

"Medienetværket for somaliere i Danmark" har fra første dag af nedlukningen sendt live-videoer med danske coronanyheder på somali via deres Facebook-side for at give somalisktalende den nødvendige information til at navigere i sundhedskrisen. En talsperson fra Medienetværket forklarer, at det har været vigtigt at give følgerne mulighed for aktivt at kunne deltage i debatten, så de kan give udtryk for deres holdninger og få svar på de spørgsmål, som de sidder med.

Interviewene tyder dog også på, at de samme muligheder for live-oversættelser af danske coronanyheder ikke har været tilgængelige via sociale medier på de mindre talte sprog i Danmark.

DEL 2 – AFLEDTE KONSEKVENSER AF MANGLENDE ADGANG TIL INFORMATION

Følgende afsnit omhandler afledte konsekvenser af manglende information om corona i Danmark og viser den ulighed, hvormed krisen har ramt en gruppe af etniske minoriteter. Der er særligt tre tematikker, der optræder i interviewene: Øget isolation, ophobning af problemer og modstand mod genåbning af skoler og institutioner.

ISOLATION OG PSYKISK MISTRIVSEL

Ifølge interviewene er manglende adgang til oplysninger om corona her i landet en medvirkende årsag til, at nogle etniske minoriteter har isoleret sig i ekstrem grad i hjemmet i de første uger af coronakrisen. Mens isolationen kan mindske smitterisikoen i det offentlige rum, er der samtidig risiko for, at smitten kan sprede sig internt i de store familier, når man går tæt op ad hinanden i mindre lejligheder.

En anden negativ konsekvens ved den omfattende isolation har været den mentale og fysiske trivsel, viser interviewene. Medarbejdere fra Kringlebakken blev stærkt bekymrede, da de fandt ud af, at en del af deres medlemmer havde lukket sig inde i hjemmet med deres børn:

”Vi blev ret chokerede, da vi fandt ud af, at der var en gruppe, der slet ikke havde været uden for en dør i lang tid, så vi kunne se, at der er et ekstra behov for at støtte op om kvindernes mentale og fysiske sundhed”, fortæller lederen af Integrationshuset. Og bydelsmoderen Maryam siger: ”Vi kan tydeligt se, at det har været en meget svær periode for rigtig mange af dem. Især i de store familier, hvor de har alle børnene hjemme og ikke rigtig kommer ud.”

Kringlebakken igangsatte i marts en indsats, hvor de tilbød kvinderne ledsagede gåture, så de langsomt kan blive trygge ved at komme ud og undervejs kunne få en snak med en medarbejder om, hvordan de havde det. Medarbejderne har også rådgivet om børnenes trivsel og vigtigheden af, at de kommer udenfor og leger.

Rim er en af dem, der slet ikke bevægede sig udenfor i den første tid:

”Efter statsministerens tale blev vi så bange, at vi lukkede os inde i to uger.”

Hun kunne ikke forstå talen, men hun så folks reaktioner på Facebook og vidste derfor, at der var sket noget meget alvorligt. Dog vidste hun ikke, hvad regeringen ville gøre for at håndtere situationen. Også Rims børn var isolerede i hjemmet.

”Jeg kunne mærke, at det var ligesom om, de var i fængsel”, fortæller hun.

Det blev et vendepunkt, da hun og børnene begyndte at gå ud igen:

”Det var en rigtig stor, dejlig ændring at kunne komme ud, det var en frihed for os og for børnene. Det var dejligt at få frisk luft. Bare det at komme ud til

legepladsen har betydet rigtig meget, for jeg kunne se, at de legede og havde det sjovt.”

Både i Kringlebakken og FAKTI har medarbejderne gjort sig overvejelser om, at det kan reaktivere krigstraumer, når familier, der er flygtet til Danmark, står over for en trussel i form af COVID-19.

”Mange af dem, som vi arbejder med, er flygtninge og er i højt alarmberedskab lige nu, og det har de oplevet tidligere, da de flygtede. Det kan være retraumatiserende, og så er der risiko for, at de lukker sig inde”, forklarer lederen af FAKTI.

Bydelsmoderen Maryam forklarer, at også store børneflokkene kan gøre det svært at bevæge sig sikkert i det offentlige rum, og det forholder retningslinjerne sig ikke til.

”Hver gang hun [en kvinde med mange børn, red.] gik ud med dem, fik hun skældud af forskellige mennesker, fordi hun ikke kunne tillade sig at gå ud med så mange børn, når der er fare for at kunne smitte andre. Så hun valgte at lukke sig selv inde sammen med børnene”, fortæller Maryam om en alenemor med seks børn.

OPHOBNING AF PROBLEMER OG TILBAGESATTE INDSATSER

Det fremgår af interviewene, at oplysningerne om, hvordan man kommer i kontakt med systemet under corona, ikke er nået ud til alle etniske minoriteter. Det har resulteret i, at en gruppe af udsatte borgere ikke har fået hjælp til deres generelle sundhedsmæssige, sociale og økonomiske problemer. De kan dermed være havnet i en endnu mere udsat position under coronanedlukningen.

I FAKTI har lederen en formodning om, at en del af kvinderne har udskudt at finde løsninger på deres problemer under nedlukningen.

”Der kan fx være breve, som måske viser sig at være vigtige, og som de skal have hjælp til at forstå og håndtere hurtigt. Der kan også være dårlige situationer i hjemmet, som eskalerer, og der kan være sundhedsmæssige ting, som de ikke har fået gjort noget ved”, fortæller hun.

Der kan derfor komme et længere efterspil som følge af coronakrisen, hvor det vil tage tid og øget indsats at rette op på de særligt sårbare borgeres situation.

Der er endvidere risiko for, at livsstilssygdomme forværres under coronanedlukningen. Bydelsmoderen Nuur forklarer, at mange i hendes boligområde ikke har kontaktet lægen den seneste tid. I FAKTI er der også bekymring for en forværring af medlemmernes helbredstilstand:

”Jeg tænker på dem med diabetes og forhøjet blodtryk. Vi har en sygeplejerske her, som de normalt kommer til, og det er foruroligende, at de måske ikke får

hjælp til deres helbred lige nu og heller ikke kommer hos deres egen læge”, siger lederen af FAKTI.

Fagpersoner udtrykker i interviewene tilsvarende bekymring for en forværring af psykiske sygdomme i coronatiden. Det gælder især borgere, der inden krisen havde en psykisk sårbarhed, og som i nogle tilfælde har reageret på sundhedstruslen med øget angst og depression. De har tilmed i mindre grad haft kontakt med deres netværk, rådgivere og behandlere de seneste måneder.

Paula fortæller, at hendes datter lider af OCD og er angst for bakterier. Datterens psykiske tilstand er forværret over de sidste måneder, selvom hun har været i kontakt med en psykiater online. Hun er rædselsslagen for at tage i skolen og spiser ikke frokost af frygt for, at en coronasmittet har rørt ved maden. Paula savner kommunikationsmateriale om corona rettet mod mennesker med psykiske lidelser, som kan oplyse om virussen uden at aktivere deres angst yderligere.

Der meldes også om øget vold i familier, som var pressede allerede inden coronapandemien. Ifølge en medarbejder fra Kringlebakken er konflikterne i nogle hjem eskaleret under nedlukningen, fordi man har været tvunget til at være meget samme derhjemme. I nogle tilfælde er situationen meget tilspidset. Integrationshuset har følgelig hjulpet et øget antal kvinder med at komme på krisecenter de seneste måneder.

Flere bydelsmødre er også blevet kontaktet af beboere, hvor volden er eskaleret i familien. Bydelsmoderen Basra fortæller:

”Der var en sag for 2-3 uger siden med en familie, hvor der var meget vold. Der var en far, der blev træt af at være hjemme hele tiden, og faderen og moderen skændtes og begyndte at slås.”

Mens kvinderne gerne vil tale fortroligt med en bydelsmor, er der også flere af dem, der ikke vil have hjælp fra systemet, fordi de er bange for at miste retten til at bo i landet eller forældremyndigheden, hvis de bliver skilt.

For nogle af de mest udsatte grupper af etniske minoriteter i landet overgår hverdagens store problemer coronakrisen, og det kan betyde, at de ikke magter at tage imod information om pandemien, forklarer en medarbejder i Kringlebakken.

Usikkerhed i forbindelse med genåbning af skoler og institutioner

Den del af den danske coronastrategi, der har givet anledning til flest spørgsmål og størst skepsis blandt de etniske minoriteter, der omtales i interviewene, er genåbningen af skoler og institutioner.

”De fleste er bange for at sende deres børn i skoler og institutioner”, fortæller bydelsmoderen Naima.

Det bekræfter bydelsmoderen Maryam, som mener, at manglende information om genåbningen på andre sprog end dansk har skabt ekstra utryghed og skepsis i befolkningsgruppen.

”Fordi de ikke havde de rigtige informationer, var der mange, der valgte at beholde deres børn hjemme og ikke sende dem af sted”, forklarer hun.

”Det er særligt dem, der ikke har haft meget kendskab til det danske samfund og ikke taler sproget, som er bange. De ved ikke nødvendigvis, at børn ikke er lige så udsatte for at blive alvorligt syge”, forklarer lederen af Kringlebakken.

Der er også frygt for, at børnene tager smitte med hjem til resten af familien, hvor der kan være kronisk syge iblandt. Bydelsmødrene har derfor oplyst familier med kronisk syge om, at de kan få dokumentation fra lægen, hvis de er i en særlig risikogruppe for corona. De er dermed ikke forpligtede til at sende børnene i skole, hvilket mange af dem ikke vidste.

Flere af forældrene er blevet kontaktet af børnenes lærer, der har fortalt, at børnene skal komme tilbage i skole. Nogle har også fået brev fra myndighederne i deres e-Boks om, at børnene vil få noteret fravær, hvis ikke de møder op til undervisningen. Det skabte ikke tryghed, men snarere en følelse af tvang at få sådan et brev, mener bydelsmoderen Basra. Hun understreger, at brevet manglede en forklaring om myndighedernes beslutning om at sende børnene afsted som de første i samfundet, samt information om, hvordan de lokale skoler ville sørge for sikkerheden. Derudover kunne brevet ikke besvares, hvilket efterlod dem med mange ubesvarede spørgsmål.

Bydelsmoderen Maryam har derfor forsøgt at berolige forældrene, hvad angår myndighedernes strategi:

”Hvis regeringen kan se, at det er farligt for os, så vil de heller ikke åbne. Vi prøver at besvare deres spørgsmål og få folk til at være trygge ved at sende deres børn afsted.”

KAPITEL 7

KONKLUSION OG ANBEFALINGER

Rapporten viser, at udsatte etniske minoriteter må betragtes som en særligt sårbar gruppe under en virusepidemi/pandemi.

For det første bor etniske minoriteter oftere flere sammen på mindre plads. Det øger risikoen for smitte blandt familiemedlemmer og komplicerer hjemmehisolation, såfremt en person konstateres smittet.

For det andet er etniske minoriteter overrepræsenteret i brancher med høj grad af borgerkontakt, hvilket kan medføre stor eksponering for smitte i løbet af en arbejdsdag.

For det tredje kan mange risikere at få et alvorligt sygdomsforløb grundet et ofte ringere helbred, såfremt de bliver smittet.

Samtidig kan fraværet af tilstrækkelige dansksproglige kompetencer og manglende uddannelse medføre en dårligere adgang til information om smitterisici og forholdsregler. Herunder mulighed for testning, isolation, behandling mv.

De kvalitative interviews med udsatte etniske minoriteter, bydelsmødre og fagpersoner, viser bl.a., at nogle har oplevet stor usikkerhed om smitterisici og retningslinjer, hvilket i nogle tilfælde har medført ekstrem selvisolation og bekymring og derudover haft som konsekvens, at børn ikke er mødt op, da skolerne genåbnede. Derudover er eksisterende problemer forstærket, og for nogle har perioden medført øget psykisk mistrivsel og/eller retraumatisering.

MÅLRETTET INFORMATION

Kontinuerlig og præcis oversættelse af de mange informationer, råd/vejledninger og påbud, der løbende er udstukket fra centralt hold, er en stor opgave, man ikke kan forlade sig på, at 'nogen' nok tager sig af. Allerede nu bør myndighederne derfor række ud og sikre, at fundamentet for et effektivt samarbejde mellem myndigheder og civilsamfund er til stede ved den næste epidemi/pandemi.

De kvalitative interviews synes at pege i retning af, at skriftlig information bør kombineres med fx billed- og filmmateriale, hvis man vil nå ud til grupper i samfundet, hvor ikke alle har tilstrækkelige læsefærdigheder til at kunne indoptage kompliceret information – herunder skiftende udmeldinger fra regering og sundhedsmyndigheder. Interviewene viser endvidere, at det er nødvendigt at

anvende kommunikationskanaler, som målgruppen i forvejen benytter sig af i det daglige.

ISOLATIONS-OG KARANTÆNEFACILITETER

Som det fremgår af rapporten påpegede flere fagfolk allerede tidligt i forløbet, at infektionsdosis i forbindelse med smitsomme sygdomme har stor betydning for alvoren af sygdomsforløbet, hvorfor de opfordrede til at sikre isolations- og karantænefaciliteter for personer uden tilstrækkelige fysiske rammer til at håndtere hjemmeisolation ved sygdom. Forslaget blev i første omfang afvist, men er sidenhen realiseret.³⁹

ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at:

- Sundhedsmyndighederne ved den næste epidemi/pandemi sikrer adgang til fyldestgørende og opdateret information til etniske minoriteter uden tilstrækkelige dansksproglige kompetencer.
- Sundhedsmyndighederne ved den næste epidemi/pandemi sikrer effektiv adgang til isolation uden for hjemmet for personer, som ikke har mulighed for at isolere sig hjemme.

SUMMARY

CORONAVIRUS DISPARITY - ETHNICITY AND TRANSMISSION

The first cases of the coronavirus in Denmark primarily affected the highly educated and globalised segment of the population, but the virus soon found its way to the least privileged groups in society, including ethnic minorities. In Denmark, the virus spread from the wealthy suburbs north of Copenhagen, where it was 'imported' by people who had been skiing in Italy and Austria, to the less advantaged suburbs west of Copenhagen, which are now some of the hardest hit areas in the country. We see the same tendency in other parts of the world where the most disadvantaged areas are affected the hardest.

Several experts were quick to note that, when dealing with infectious diseases, a direct correlation exists between the exposure dose and the severity of the symptoms. Therefore, they recommended that isolation and quarantine facilities be made available to individuals who are affected by corona and are unable to self-isolate at home. However, Statens Serum Institut (SSI) initially rejected the notion that special precautions were needed to prevent the spread of Covid-19 and severe symptoms in this group. SSI noted that the need for such measures was "slightly speculative". Unfortunately, SSI was proven wrong.

This report shows that at-risk ethnic minorities should be considered an especially vulnerable group during a virus epidemic/pandemic. First, this is because ethnic minorities often live in larger households with less space per person. This increases the risk of disease transmission from one family member to another and makes it more difficult to self-isolate should a member of the household become infected. Secondly, ethnic minorities are over-represented in jobs that involve working in close proximity with others, and this may lead to significant exposure to disease transmission throughout the workday. Thirdly, many individuals in this group risk severe symptoms if they get sick because they often have underlying health conditions.

Moreover, inadequate Danish skills and lack of education may also limit their access to information about risk of transmission and precautionary measures, for example, how and where they can get tested, how to self-isolate and what treatment is available.

To examine the experiences of ethnic minorities during corona we conducted, in May 2020, 16 qualitative interviews with ethnic minorities with poor Danish

language skills, various professionals, and ethnic-community volunteers who work with the target group daily. Our interviews show that, among other things, some of the ethnic-minority interviewees were very uncertain about the risk of transmission and the authorities' guidelines. For some individuals this uncertainty led to extreme self-isolation and concern, and children were kept home from school when they reopened. Moreover, existing problems were reinforced, and for some, the corona period has increased mental health problems and/or led to re-traumatisation.

TARGETED INFORMATION

Timely and precise translation of the mass of information, advice, guidelines and rules that were issued throughout the period by central government is an important task that must be taken seriously. Therefore, the authorities should take action now to ensure that the framework for efficient and effective collaboration between the authorities and civil society is in place in time for the next epidemic/pandemic.

Our qualitative interviews indicate that written information should be combined with other modes of communication, for example images and video, to reach all groups of society, especially groups who do not read well enough to understand complex information - including changes in recommendations and instructions from the government and health authorities. Furthermore, the interviews show that the preferred daily communication channels of the target group should be used.

ISOLATION AND QUARANTINE FACILITIES

As seen in the report, several experts were quick to note that when dealing with infectious diseases, the exposure dose determines the severity of symptoms, and they recommended that isolation and quarantine facilities are made available to affected individuals who are unable to self-isolate at home. This suggestion was initially rejected but has since been implemented.

RECOMMENDATIONS

The Danish Institute for Human Rights recommends that:

- In the event of a new epidemic/pandemic, the health authorities ensure that ethnic minorities who lack adequate Danish skills have access to sufficient and updated information.
- In the event of a new epidemic/pandemic, the health authorities ensure access to isolation outside the home for individuals who are unable to self-isolate at home.

APPENDIX

TABEL A.1: LØNMODTAGERE MED IKKEVESTLIG BAGGRUND FORDELT PÅ BRANCHER, 2019K3. OVERREPRÆSENTATION MARKERET MED FED

Lønmodtagere efter enhed, tid, branche (DB07 19-grp) og herkomst (2019K3)	Lønmodtagere i branchen	Indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande	Andel af branchen
Hoteller og restauranter	125742	23165	18,4%
Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service	160859	25629	15,9%
Landbrug, skovbrug og fiskeri	43823	5521	12,6%
Transport	144631	15192	10,5%
Sundhed og socialvæsen	510752	39032	7,6%
Handel	437422	31842	7,3%
Information og kommunikation	110312	7579	6,9%
Industri	312245	20526	6,6%
Andre serviceydelser mv.	62006	3939	6,4%
Råstofindvinding	4536	262	5,8%
Videnservice	151521	7898	5,2%
Undervisning	220626	10561	4,8%
Ejendomshandel og udlejning	41353	1951	4,7%
Kultur og fritid	57388	2499	4,4%
Finansiering og forsikring	82883	3534	4,3%
Energiforsyning	10732	427	4,0%
Offentlig administration, forsvar og politi	147215	5149	3,5%
Vandforsyning og renovation	11922	389	3,3%
Uoplyst aktivitet	328	10	3,0%
Bygge og anlæg	167833	5108	3,0%
I alt	2804129	210213	7,5%

Kilde: <https://www.statistikbanken.dk/LBESK62>

TABEL A.2: TOP10 OVER BRANCHER MED STØRST OVER-REPRÆSENTATION AF LØNMODTAGERE MED IKKEVESTLIG BAGGRUND, 2018

Beskæftigede (ultimo november) efter tid, branche (DB07) og herkomst (2018)	Lønmodtagere i branchen	Indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande	Andel af branchen
Private husholdninger med ansat medhjælp	2901	2001	69,0%
Lokaltog, bus og taxi mv.	25578	7667	30,0%
Ejendomsservice, rengøring og anlægsgartnere	72479	16511	22,8%
Restauranter	98323	22262	22,6%
Frisører, vaskerier og andre serviceydelser	24676	4593	18,6%
Detailh. med forbrugerelektronik	3686	591	16,0%
Lotteri og andet spil	1655	242	14,6%
Slagterier	13255	1915	14,4%
Post og kurertjeneste	27444	3612	13,2%
Specialbutikker med fødevarer	12101	1555	12,9%
TOT Erhverv i alt	2895946	215973	7,5%

Kilde: <https://www.statistikbanken.dk/RAS311>

NOTER

- 1 <https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art7730394/Udsatte-familier-i-sm%C3%A5-hjem-bliver-mere-syge-%E2%80%93-flyt-coronasyge-p%C3%A5-hotel>
- 2 <https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art7730394/Udsatte-familier-i-sm%C3%A5-hjem-bliver-mere-syge-%E2%80%93-flyt-coronasyge-p%C3%A5-hotel>
- 3 <https://sbi.dk/Assets/Indvandring-integration-og-etnisk-segregation/sbi-2015-01.pdf> (set 03.06.20)
- 4 <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=28455> (set 03.06.20)
- 5 <https://www.youtube.com/watch?v=FgcDLWD0PFY&feature=youtu.be> (2:25)
- 6 <https://www.tv2fyn.dk/odense/overlaege-paa-ouh-etnicitet-skal-registreres-blandt-corona-smittede>
- 7 https://www.ft.dk/ripdf/samling/20191/lovforslag/l191/20191_l191_som_vedtaget.pdf
- 8 <https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art7730394/Udsatte-familier-i-sm%C3%A5-hjem-bliver-mere-syge-%E2%80%93-flyt-coronasyge-p%C3%A5-hotel>
- 9 <https://www.berlingske.dk/www.berlingske.dk/nye-tal-afsloerer-yngre-indvandrere-har-tre-gange-saa-hoej>, <https://www.information.dk/debat/leder/2020/05/skaeve-smitte-covid-19-fremhaever-social-ulighed-ogsaa-danmark> (set 03.06.20)
- 10 <https://files.ssi.dk/COVID-19-ansatte-i-alle-brancher-19-inddeling-uge23-uyc3> (set 04.06.20)
- 11 Beregningerne er foregået på basis af https://www.statistikbanken.dk/LBESK62_2019K3
- 12 <https://files.ssi.dk/COVID-19-ansatte-social-og-sundhedsvaesenet-uge23-r45i> (set 04.06.20)
- 13 <https://mino.dk/nyheder/de-varme-haender-hver-fjerde-varme-haand-i-region-hovedstaden-er-ikke-vestlig-indvandrer-eller-efterkommer/> (set 03.06.20)
- 14 <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/articles/whichoccupationshavethehighestpotentialexposuretothecoronaviruscovid19/2020-05-11> (set 03.06.20)
- 15 <https://theconversation.com/coronavirus-class-divide-the-jobs-most-at-risk-of-contracting-and-dying-from-covid-19-138857> (set 03.06.20)
- 16 Egne beregninger på baggrund af RAS311 2018-tal: <https://www.statbank.dk/Statbank5a/SelectVarVal/Define.asp?Maintable=RAS311&PLanguage=0>

- 17 Figurfortolkning: Figuren viser forskellen fra gennemsnittet. Forskellen kan derfor være større (+) eller mindre (-) end gennemsnittet. Personer med dansk baggrund er altså i mindre grad en gennemsnittet blevet ledige i perioden. Gennemsnittet er 3 pct. for alle grupper. For etniske danskere er den 2,66. Forskellen fra gennemsnittet er derfor -0,34 procentpoint.
- 18 <https://arbetsformedlingen.se/om-oss/press/pressmeddelanden?id=58DD43FF12974584>
- 19 <https://www.bls.gov/news.release/pdf/empsit.pdf> (set 08.06.20)
- 20 <https://theconversation.com/black-americans-are-bearing-the-brunt-of-coronavirus-recession-this-should-come-as-no-surprise-137587> (set 08.06.20)
- 21 Se rapporten "Forskningsprojektet SULIM. Sundhed og inklusion af indvandrere og etniske minoriteter i Danmark. Velfærdsinstitutioners rolle i forskellige livsfaser." Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet. 2016, s. 7. https://sulim.ku.dk/boxes/partners/SULIM_Rapport2016.pdf
- 22 <https://politiken.dk/indland/art7761029/Har-coronavirussen-en-etnisk-slagside-i-Danmark>
- 23 "COVID-19 i Danmark. Epidemiologisk trend og fokus: Herkomst (etnicitet). 7. maj 2020", Statens Serum Institut, <https://files.ssi.dk/COVID19-epi-trendogfokus-07052020-4eu7>. Fra 6. marts til 4. maj blev der påvist i alt 8.231 tilfælde af COVID-19, hvor man regner med, at personen er smittet i Danmark. Blandt disse var 6.409 (78%) COVID-19-tilfælde af dansk herkomst. 1.505 (18%) tilfælde sås blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, og de sidste 317 (4%) blev påvist hos vestlige indvandrere og efterkommere.
- 24 I SSI's undersøgelse regnes borgere, der er født i udlandet, og hvor ingen af forældrene er danske statsborgere eller født i Danmark, for indvandrere, og personer, der er født i Danmark, men hvor begge forældre er født i udlandet, for efterkommere. Samtidig defineres danskere som personer, der er født i Danmark, og som har mindst én dansk forældre, eller som personer født i udlandet, hvor begge forældre er danske. <https://www.ssi.dk/aktuelt/nyheder/2020/borgere-med-ikkevestlig-baggrund-udgor-9-af-danmarks-befolkning-men-18-af-de-covid-19-smittede>, side 1.
- 25 <https://www.ssi.dk/aktuelt/nyheder/2020/borgere-med-ikkevestlig-baggrund-udgor-9-af-danmarks-befolkning-men-18-af-de-covid-19-smittede>, side 2.
- 26 <https://www.ssi.dk/aktuelt/nyheder/2020/borgere-med-ikkevestlig-baggrund-udgor-9-af-danmarks-befolkning-men-18-af-de-covid-19-smittede>, side 2, og <https://files.ssi.dk/COVID19-epi-trendogfokus-07052020-4eu7>, side 8.
- 27 <https://files.ssi.dk/COVID19-epi-trendogfokus-07052020-4eu7>, side 6.
- 28 <https://www.ssi.dk/aktuelt/nyheder/2020/borgere-med-ikkevestlig-baggrund-udgor-9-af-danmarks-befolkning-men-18-af-de-covid-19-smittede>, side 2 og <https://files.ssi.dk/COVID19-epi-trendogfokus-07052020-4eu7>, side 5.
- 29 Af rapporten fremgår det endvidere, at "der blandt de 69 personer, der bor i 13 husstande med fem eller flere smittede, [er] 48 indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande, 15 danskere og seks fra vestlige lande". <https://files.ssi.dk/COVID19-epi-trendogfokus-07052020-4eu7>, side 5.
- 30 <https://www.ssi.dk/aktuelt/nyheder/2020/borgere-med-ikkevestlig-baggrund-udgor-9-af-danmarks-befolkning-men-18-af-de-covid-19-smittede>, side 2.

- 31 <https://files.ssi.dk/COVID19-epi-trendogfokus-07052020-4eu7>, side 5.
- 32 <https://www.tv2fyn.dk/odense/overlaege-paa-ouh-etnicitet-skal-registreres-blandt-corona-smittede>
- 33 <https://politiken.dk/indland/art7761029/Har-coronavirussen-en-etnisk-slagside-i-Danmark>
- 34 Afsnittet om bydelsmødre bygger på henholdsvis: <https://bydelsmor.dk/Nyheder/Nyheder/2020/Bydelsmoedre-bringer-vigtig-viden-ud-om-Covid-19> og "Bydelsmødre bringer vigtig viden ud om Covid-19" af Pernille Rosengaard Christensen, Bydelsmødrenes nyhedsbrev, april 2020.
- 35 <https://bydelsmor.dk/Nyheder/Nyheder/2020/Bydelsmoedre-bringer-vigtig-viden-ud-om-Covid-19>. Bydelsmødre har i samarbejde med Baba under corona-krisen modtaget ½ million kroner af TrygFonden til at videreføre formidlingen af vigtig information.
- 36 En medborgerskabsundersøgelse fra 2018 peger på, at omkring 30% af de 325.000 ikke-vestlige indvandrere har svært ved at læse og forstå dansk. Det svarer til ca. 97.500 mennesker i landet. (Kilde: Udlændige- og Integrationsministeriet) https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/arkiv/Baggrundstabeller_medborgerskab_2018.pdf
- 37 Det har ikke været muligt at finde statistik på, hvor stor en andel af indvandrerne i Danmark, der er analfabeter.
- 38 https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/arkiv/Baggrundstabeller_medborgerskab_2018.pdf
- 39 <https://politiken.dk/forbrugogliv/sundhedogmotion/art7730394/Udsatte-familier-i-sm%C3%A5-hjem-bliver-mere-syge-%E2%80%93-flyt-coronasyge-p%C3%A5-hotel>

**INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER**